

Тактика забезпечення правопорядку під час масових заходів

Лекція 5 · Тема 9 – Діяльність Національної поліції України щодо забезпечення публічного порядку і безпеки під час проведення масових заходів

РОЗДІЛ 5

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ

Структура лекції

01

Організація охорони публічного порядку

Управління поведінкою натовпу та порядок організації охорони під час масових заходів.

02

Профілактика групових порушень

Запобігання груповим порушенням правопорядку та забезпечення безпеки учасників.

03

Стандарти прав людини

Дотримання міжнародних стандартів прав людини під час масових заходів.

Правова основа: ключові документи

Конституція та закони

- Конституція України, ст. 39 – право на мирні зібрання
- Закон «Про Національну поліцію» (ст. 2, 31, 42–46)
- Закон «Про Національну гвардію України»

Підзаконні акти

- Постанова КМУ № 1024 від 20.12.2017 – застосування спецзасобів НГУ
- Наказ МВС № 706 від 23.08.2018 – скандинавська модель забезпечення публічного порядку

Право на мирні зібрання: конституційний вимір

«Громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування.»

– Конституція України, ст. 39

Обмеження права може встановлюватися **лише судом** – в інтересах національної безпеки, громадського порядку, для запобігання заворушенням, охорони здоров'я або захисту прав інших людей. В Україні свобода мирних зібрань відіграє особливу роль: її реалізація неодноразово змінювала хід історії.

Міжнародно-правова база

ЄКПЛ, ст. 11

Свобода зібрань та об'єднань. Обмеження – лише за необхідності у демократичному суспільстві.

МПГПП, ст. 21

Міжнародний пакт про громадянські та політичні права. Сіракузькі принципи тлумачення обмежень.

Керівні принципи ОБСЄ

Свобода мирних зібрань. Відповідальність місцевої влади за прибирання після зібрань.

Кодекс ООН

Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку – стандарти застосування сили.

Класифікація масових заходів

Громадсько-політичні

Мітинги, демонстрації, вуличні походи, страйки, вибори. Висока організованість, спільність мотивів.

Спортивні

Олімпіади, матчі, спартакіади. Характерна присутність великої кількості глядачів – «експресивний натовп».

Культурно-масові

Фестивалі, народні гуляння, концерти, дні міст. Учасники перебувають під впливом емоцій.

Релігійні та спеціальні

Богослужіння, процесії, ярмарки, траурні заходи. Регулюються окремими законами.

За значущістю: загальнодержавні, міжнародні, обласні, районні, міські. За способом виникнення: **організовані** та **спонтанні**.

Визначення форм мирних зібрань

Збори та мітинг

Збори – організовані дії громадян для публічного обговорення питань. **Мітинг** – масові збори з злободенних питань на вулицях, майданах, стадіонах.

Демонстрація та вуличний похід

Демонстрація – вираження громадсько-політичних настроїв, протесту. **Вуличний похід** – пересування громадян по заздалегідь визначеному маршруту.

Пікетування та страйк

Пікетування – виставлення представників перед установами для висловлення протесту. **Страйк** – припинення роботи до задоволення вимог.

Стадії кризової ситуації під час заходу

Початкова

Ескалація

Апогей

Фінальна

Поліцейські найчастіше вступають у відносини з учасниками на **2-й і 3-й стадіях**. Однак знання процесу розвитку кризових ситуацій дозволяє вжити заходів **до початку конфлікту**. Конфлікт у місцях скупчення громадян може перерости в масові заворушення з кримінальною відповідальністю.

Структура натовпу: соціально-психологічний аналіз

Активні учасники

Мають на меті безпосередню участь у протиправних діях. Мотиви: негативні емоції, помста, авторитет.

Підбурювачі

Не діють особисто, але маніпулюють іншими через лозунги, формування образу ворога.

Спостерігачі

Зацікавлені, але не мають наміру брати участь в активних діях.

Випадкові

Байдужі або негативно налаштовані, але чисельно збільшують натовп, надаючи відчуття могутності.

- ❏ Натовп переходить до активних дій, коли кількість «активних учасників» досягає критичної концентрації. Часто серед них – особи у стані сп'яніння, віком 16–30 років, раніше засуджені.

Організація охорони: підготовчий етап

Варіанти несення служби

- **Звичайний** – незначна чисельність, неускладнена обстановка
- **Посилений** – значна кількість учасників або ризик ускладнень
- **Особливий** – велика кількість учасників, присутність вищих посадових осіб

Ключові заходи підготовки

- Рекогносцирування місцевості та вивчення криміногенної обстановки
- Прогнозування обстановки на основі повідомлень організаторів
- Розробка плану (10 розділів) та план-схеми розстановки сил
- Тренування нарядів на місці проведення заходу
- Поділ території на зони, сектори, ділянки

Три етапи діяльності поліції під час заходу

1

Підготовчий етап

Підготовка особового складу, інструктаж нарядів, уточнення завдань, тренування в екстремальних умовах, налагодження взаємодії служб.

2

Виконавчий етап

Від початку охорони до завершення евакуації учасників. Безпосереднє несення служби всіма видами нарядів.

3

Заключний етап

Від закінчення заходу до посадки основної маси людей на транспорт. Підбиття підсумків, оцінка діяльності нарядів.

Тактичні методи та види нарядів

Методи несення служби

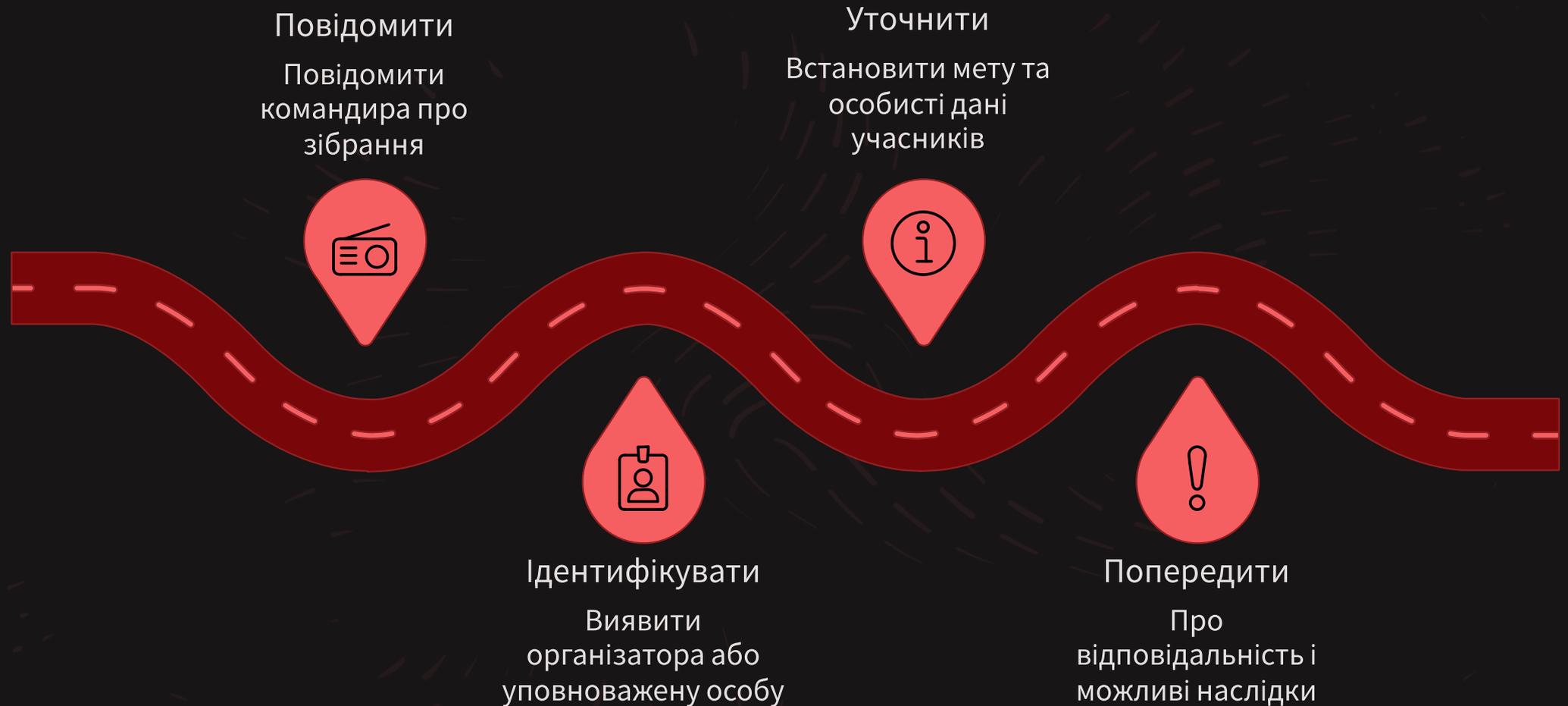
- **Спостереження** – виявлення відхилень у поведінці, попередження кризових ситуацій
- **Супровід** – охорона під час вуличних ходів, демонстрацій, забезпечення безпеки осіб
- **Перешкоджання** – недопущення сторонніх осіб до визначеної зони
- **Обстеження** – перевірка трибун, приміщень до/після заходу
- **Регулювання** – рівномірний розподіл потоків глядачів

Основні види нарядів

- Піші та автомобільні патрулі
- Ланцюжки (оточення, розмежування)
- Пропускні (фільтраційні) пункти
- Пости регулювання дорожнього руху
- Групи супроводження та пости спостереження
- Групи фіксації, переслідування, фільтрації, документування

☐ Резерв – не менше 15% сил і засобів у кожному секторі. Задіяні резерви негайно поповнюються з менш важливих ділянок.

Алгоритм дій при спонтанному мирному зібранні

Спонтанне зібрання – спричинене подією, яку неможливо було завчасно передбачити. Патрульний діє за чітким алгоритмом, забезпечуючи баланс між правом на зібрання та публічним порядком.

Стандарти застосування сили: практика ЄСПЛ

Поліція керується принципами, закладеними у практиці Європейського суду з прав людини (зокрема, справа «Веренцов проти України»):

1

Законність

Наявність чіткої правової підстави для будь-якого обмеження або застосування сили.

2

Необхідність

Сила застосовується лише тоді, коли інші методи – переконання, попередження – не спрацювали.

3

Пропорційність

Рівень застосованої сили має відповідати рівню реальної загрози.

Будь-яке обмеження прав під час заходу має бути **пропорційним та необхідним** у демократичному суспільстві.

Резюме: практичне застосування

Завдання	Метод реалізації
Запобігання тисняві	Створення секторів та контроль щільності потоку
Нейтралізація агресії	Вилучення активних провокаторів без зупинки всього заходу
Комунікація	Постійне інформування учасників через гучномовці
Документування	Безперервна відеофіксація (боді-камери та дрони)

Ключові висновки

Баланс прав і безпеки

Забезпечення порядку базується на балансі між правом громадян на мирні зібрання та обов'язком держави підтримувати безпеку.

Превентивний підхід

Ефективна поліцейська тактика – це насамперед профілактика та раннє реагування, а не силове придушення.

Законність дій

Кожна дія поліції має відповідати принципам законності, необхідності та пропорційності відповідно до стандартів ЄСПЛ.

Взаємодія органів

Успішне забезпечення порядку – результат злагодженої взаємодії поліції, місцевої влади та організаторів заходу.